

12.1. Opšte.

Konvencija UN o statusu izbeglica iz 1951. godine i Protokol o statusu izbeglica iz 1967, sadrži niz prava i obaveza koji proističu iz prava na priznanje statusa izbeglice. Izbeglicom se prema Konvenciji smatra lice koje, bojeći se opravdano da će biti progonjeno zbog svoje rase, vere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili svojih političkih mišljenja, nađe izvan zemlje čije državljanstvo ono ima i koje ne želi ili, zbog toga straha, neće da traži zaštitu te zemlje; ili koje, ako nema državljanstva a nalazi se izvan zemlje u kojoj je imalo svoje stalno mesto boravka usled takvih događaja, ne može ili, zbog straha, ne želi da se u nju vrati (čl. 1 A (2)).

Srbija je ratifikovala i brojne druge međunarodne ugovore koji su na direktan ili posredan način od značaja za pitanja azila, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Konvencija UN protiv mučenja i drugih surovih, nečovečnih ili ponižavajućih postupanja i kažnjavanja, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Evropska konvencija za sprečavanje mučenja, nečovečnih ili ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja, Konvencija UN o pravima deteta i dr.

Prema Ustavu Srbije stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti ili pripadnosti nekoj grupi ili zbog svojih političkih uverenja, ima pravo na utočište u Republici Srbiji (čl. 57, st. 1).

Zakon o azilu podrobnije uređuje postupak za dobijanje azila u našoj zemlji i ostvarivanje prava i obaveza lica koja traže azil, izbeglica i lica kojima je dodeljena supsidijarna zaštita. Zakon pored prava na azil koje obuhvata pravo na utočište i pravo na supsidijarnu zaštitu, obuhvata i privremenu zaštitu koja se pruža u slučaju masovnog priliva lica kada nije moguće sprovesti individualne postupke za odobravanje azila.

Načela iz glave 2 Zakona o azilu propisuju proceduralne garancije koje se primenjuju u postupku razmatranja zahteva za azil – načelo neposrednosti, načelo informisanja, načelo poverljivosti i besplatne pravne pomoći kao i načelo besplatnog prevođenja.

12.2. *Pristup teritoriji Republike Srbije i postupku za dobijanje azila.*

Pristup postupku azila se ostvaruje tako što stranac može, prilikom granične kontrole ili unutar teritorije Republike Srbije usmenim ili pismenim putem da izrazi nameru da traži azil pred ovlašćenim policijskim službenikom. Izražena namera za traženje azila će biti evidentirana, stranac će biti upućen u Kancelariju za azil, odnosno u Centar za azil, gde je dužan da se javi u roku od 72 sata. Povremeno se potvrde o izraženoj nameri za traženje azila ne izdaju blagovremeno, što tražiocima azila koji najčešće kod sebe nemaju nikakva identifikaciona dokumenta izlaže riziku od deportacije, i ograničava im pristup smeštaju. U periodu od januara do sredine aprila 2014. godine, Kancelarija za azil nije vršila registraciju u privremenim centrima za azil u Sjenici i u Tutinu, pa je tako tražiocima azila koji su boravili u ovim centrima *de facto* bilo onemogućeno dobijanje ličnih karata koje se izdaju nakon registracije. Od sredine aprila Kancelarija za azil je počela da vrši registraciju u privremenom Centru u Tutinu. Registracija u ovim centrima se, međutim, ne vrši redovno. Bez identifikacionih dokumenata tražiocima azila ograničavaju se brojna ljudska prava.